

АЗВОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

№ 1 (84)
січень-лютий
2013 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

СТАЛА-СЯ НАМ НОВИНА

Лемківська колядка

Стала-ся нам тай новина часу єдного,
ой, ідме, ідме, тай привитайме Царя
нашого (2р.)

А цар Ірод довідав-ся і в світ полетів,
казав стинати малі діти по цілім свьїті (2р.)

А Йосиф з Марійом, Йосиф з Марійом, ся
довідали,
през Єрусалим аж до Єгипту з Христом
втікали (2р.)

Летіли без гори, летіли без ліси: хлоп
пшеницю жав.
– Дай, Боже, щесьтя, хлопе робящий,
заран будеш жав (2р.)

Зас цар Ірод розгнівав-ся – ніхто знати не
дав,
летів без гори, летів без ліси: хлоп пшеницю
жав (2р.)

– Дай ти, Боже, щесьтя, помагай Боже!
Хлопе робящий,
ци-с не видів дакої невісты з Дітям
носящичи? (2р.)

– Видів єм царя, видів єм пана, як пшеницю
жав.
– Бодай тя, хлопе, кат мечом втяв, же-с знати
не дав! (2р.)

– Хтїв єс трафити на Ісуса, Сына Божого –
не одбереш Му Царства небесного, бо
Царство Його (2р.)

Стала-ся нам тай новина часу єдного,
ой, ідме, ідме, тай привитайме Царя
нашого (2р.)

ЛЕМКІВСЬКЕ РІЗДВО У ЛЬВОВІ

Ансамбль «Лемковина» (кер. Б. Кривко)

Молодіжний «Вертеп»

Співає Софія Федина

Любов МАЛЯРСЬКА,
м. Монастириськ

МОЯ ЛЕМКІВЩИНО

*Сумно мені, сумно, як собі згадаю:
«Цне мі ся за тобом, мій Лемківській краю!»
Земле моя рідна, широкі простори,
Потічки джерельні і високі гори.*

У вересні 1945 року була депортована родина Степана Гойсаків – мого дідуся. Серед темної ночі у товарних вагонах їх привезли в Україну. Поселилися в с. Рідколісся Монастириського району на Тернопільщині. Родина Гойсаків була великою, працелюбною, дружньою і співучою. Виховували семеро дітей, наймолодша з яких Юлія Гойсак (Волощакевич) – моя мама, яка народилася у 1953 році.

Рідна сестра дідуся Степана – Марія Макара з Гойсаків збирала, співала і сама складала пісні, була відомою народною співачкою у Польщі. За допомогою фонографа, з її голосу записував пісні відомий фольклорист-музикознавець, академік Філарет Колесса, а потім – О. Гіжа, Я. Полянський, П. Стефанівський, М. Мушинка.

Пісні Марії Макари, пісні дідуся та багатьох із родини Гойсаків переписав і зібрав Орест

Гіжа з Бережан, який видав збірник «Українські народні пісні з Лемківщини» (Київ, 1972). О. Гіжа подарував один примірник дідусяві з іменним автографом, щоб невечерпна скарбниця лемківських пісень передавалася з роду в рід.

Любов до лемківських звичаїв, традицій, кухні, пісенної творчості в с. Рідколісся привила нам бабуся Марія, яка завжди згадувала з любов'ю і неприхованим жалем рідні гори, куди постійно поверталася у думках і спогадах.

Мальовнича краса лемківського краю, де повітря неначе бринить чистотою, казкові Бескиди, вкриті нескінченними лісами, стрімкі потічки – все це надихнуло мене на поетичні рядки, що переросли у пісню «Моя Лемківщино», слова якої стали епіграфом до цієї публікації. Моя мама Юлія з Гойсаків має чудовий голос, брала участь у художній самодіяльності, співає у церковному хорі, складає пісні. В її доробку понад 60 релігійних пісень, звернених до Бога.

Кожного року на Святий Вечір наша родина збиралася за столом і співала лемківські колядки. Одна з них – «Стала-ся нам новина», записана від Марії Гойсаків (народилася 1909 р. в с. Висова, повіт Горлиць Краківського воєводства) її дочкою Юлією Волощакевич з Гойсаків і внучкою Любою Малярською з Волощакевичів 6 січня 1991 року.

ЛЕМКІВСЬКИЙ ЙОРДАН У ТЕРНОПОЛІ

Вже у 20-те лемки Тернопільщини сходяться разом, щоб відсвяткувати закінчення Різдвяних Свят. Останніми роками лемки (близько 400 осіб) збираються у просторому фойє на другому поверсі міського Палацу культури «Березиль». За попереднім записом, кожному було забезпечене місце, «мериндю» гості приносять самі, а концертно-розважальну програму забезпечували організатори – міське та обласне товариства «Лемківщина».

Ювілейну забаву розпочали господарі – Ігор Дуда з Тернополя і Віра Дудар з Монастириська. На столі, вкритому білою скатертиною, стояли образ Богородиці, свічка в горнятці з пшеницею і свячена вода. Під столом – оберемок сина і залізни знаряддя праці (сокира, мотика, ланцюг). Збоку – сніп-дідух. Газда і газдиня розповіли, як наші предки святкували Різдво та Йордан, які 12 страв подавали до Святої Вечері на Лемківщині. Крім загальноприйнятих, готували киселицю (з вівса), квасолю і «пенцак» (кутя з ячменю).

Віра Дудар і Любов Малярська заспівали маловідому, дуже мелодійну лемківську колядку «Стала-ся нам новина», записану в с. Висова (п-т Горлиці).

Невід'ємною частиною кожного Різдва були колядники – «звьїздаре». Прийшло заколядувати «Зернятко» – колектив родини Гребенюків. Цього разу, на відміну

Співають Любов Малярська і Віра Дудар

від минулих років, не було ні Вертепу, ні Маланки.

Вступну частину дійства завершила спільна молитва «Отче-наш», після якої люди приступили до трапези.

З вітальним словом до присутніх звернувся голова ВУТЛ, голова обласної організації Олександр Венгринович. Від місцевої влади з вітанням виступив заступник міського голови з гуманітарних питань Леонід Бицюра.

Учасниками свята були лемки з Тернополя та усіх районних організацій та

осередків Тернопільщини. Зі Львова приїхали: голова СФУЛО Софія Федина, голова і заступник голови обласної організації ВУТЛ – Степан Майкович та Іван Радь, член правління Андрій Тавпаш, член колеґії ВУТЛ Лідія Плахтій. З Івано-Франківська – голова і заступник голови обласної організації ВУТЛ доц. Степан Криницький і Любов Мельничук.

Голова СФУЛО Софія Федина, яка вперше взяла участь у Лемківському Йордані, не лише привітала краян, але й заспівала кілька колядок й експромтом

організувала танцювальний супровід.

Пісню «Народився Бог на санях» (на слова Б. І. Антонича) виконав заслужений артист України Богдан Іваноньків, постійний учасник лемківських забав і фестивалів. Цілий вечір награвали і веселили присутніх брати Микола і Ярослав Гарбери – незмінні музики з Чорткова.

«А той третій Празник – Святе Водохрестя, радуйся, ой радуйся. Земле, Син Божий народився!»

Ігор ГАНЧОВА

Загальний вигляд залу

ПЛАН РОБОТИ КОЛЕГІЇ ВУТЛ на 2013 рік

1. Проведення Новорічно-Різдвяних Свят у лемківських традиціях. Січень.
2. Виставка-конкурс лемківської писанки у Львові. Квітень.
3. Презентація книжки Ігоря Дуди «Лемківський словник. 26 000 слів» (2011) у Тернополі і Львові. Травень.
4. Проведення регіональних фестивалів лемківської культури: Полтава, Чортків (Ягольниця) – травень, Долина – червень, Закарпаття – липень, Самбір (Нагірне), Борислав – вересень, Луганськ, Городок – жовтень.
5. Участь у XXXI Міжнародному фестивалі «Лемківська Ватра-2013» у Ждині (Польща). Липень.
6. Проведення XV Всеукраїнського фестивалю лемківської культури «Дзвони Лемківщини» в Монастириську. 3-4 серпня.
7. Виставки лемківських мистців у Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді та інших містах.
8. Оформлення «Книги Видатних Лемків». III квартал.
9. Підготовка до відзначення 70-річчя депортації українців із території Польщі в 1944-46 рр. Протягом року.
10. Діяльність «Молодої Лемківщини». За окремим планом роботи.
11. Проведення молодіжного лемківського фестивалю. Серпень.
12. Збір коштів на будівництво лемківських церков у Тернополі та Івано-Франківську, пам'ятного знаку в Тернополі. Протягом року.
13. Створення лемківських організацій ВУТЛ у Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській областях та Автономній республіці Крим. Протягом року.
14. Відновлення ВЕБ-сторінки в Інтернеті. II квартал.
15. Відзначення видатних подій та ювілеїв лемківських діячів. Протягом року.
16. Видання часопису-двомісячника «Дзвони Лемківщини» (Тернопіль) та альманаху «Лемківський календар» (Львів). Протягом року.

Голова ВУТЛ Олександр Венгринович

ШТРИХИ

З БІОГРАФІЇ КОЛЕГИ

На довгий вік, на многії літа,
на шану від людей, тепло родинне,
стелися, доле, крізь усе життя
лиш добром для доброї людини.

Хай щастя завжди супроводить вас,
людська повага й шана не минають,
а Вашу мрію й працю повсякчас
лиш визнання вінчають!

Батьки Михайла Васильовича Сєкєли – вихідці із Лемківщини, с. Зубинське Лисівського повіту. Під час війни, в 1941 р. їх вивезли на примусові роботи в Німеччину. Тут у с. Гірбель (провінція Баварія) 17 грудня 1942 р. народився Михайло. В 1945 р. родина повернулася на Лемківщину і замешкала в с. Смільник, повіт Лисько. Навесні наступного року їх депортували в радянську Україну. Вони опинилися в с. Мишків Заліщицького району на Тернопільщині.

У 1963 р. Михайло Сєкєла закінчив Львівське медичне училище, працював фельдшером. Після проходження військової служби, в 1966-72 рр. навчався у Львівському державному медичному інституті. Працював у обласній клінічній лікарні в ділянці торакальної хірургії. Займався організаційною та науковою роботою. З 1988 р. – завідувач регіонального фтизіопульмонологічного центру і головний торакальний хірург Львівської області. У 1986 р. закінчив вечірнє відділення філософського факультету університету імені І.Франка. Видав монографію «Практична торакальна хірургія» (Львів, 2003), був співавтором двох інших фахових праць.

Займається громадською роботою, спів-

працює з релігійними організаціями. Зокрема, у 2003 р. був висунутий кандидатом у народні депутати України. Нагороджений орденами Української Православної церкви Київського патріархату та Українського республіканського козацтва. З 2003 р. – голова Львівської міської організації та член колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Працює в напрямку відродження культури і традицій лемків в Україні. Бере участь у роботі Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань.

Михайло Сєкєла у 2008 р. обраний головою Асоціації торакальних хірургів Львівщини, членом Європейської Ради торакальних хірургів. За останні роки досліджує проблеми хворих з туберкульозом легких та плеври, фтизіатрію та паліативної медицини. Був співорганізатором двох з'їздів хірургів України, багатьох наукових конференцій.

Батько трьох дорослих дітей, які працюють у молодіжних і політичних організаціях «Лемківщина» і «Молодь Христові». Обстоює національні патріотичні та демократичні засади в розвитку української культури, науки та медицини.

С. Ф. Кошак,
кандидат медичних наук, м. Львів.

На Лемківському Йордані в Тернополі. 19.01.2013 р.
Зліва направо: Ігор Дуда, Віра Дудар, Микола Гарбера,
Олександр Венгринович, Степан Барна.

ХРОНІКА НОВИН

за листопад – грудень 2012 р.

Мушинка у Тернополі

26-27 листопада у Тернополі перебував фольклорист і етнограф, мовознавець і літературознавець, академік Національної Академії наук України, проф. Микола Мушинка з Пряшева (Словачина). Тут, у видавництві «Навчальна книга – Богдан» вийшло друге видання монографії «Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства» (Тернопіль, 2012. – 384 с.).

Презентація нової книжки проходила у «Домі книги» видавництва (вул. Коперніка), актовому залі Національного педагогічного університету імені В. Гнатюка та книгарні по вул. Валуєв. У презентації взяли участь О. Венгринович – голова ВУТЛ та І. Дуда – редактор газети «Дзвони Лемківщини».

«Переселення: спогад серця»

Під такою назвою, на початку грудня в Тербовлянському історико-краєзнавчому музеї відкрилася тематична виставка до 68-річчя депортації українців, які жили на прабатьківських землях Лемківщини, Перемищини, Холмищини і Підляшшя. До уваги відвідувачів – родинні світлинки, документи, листи, традиційне вбрання лемків, збережені книги, та найголовніше – спогади зі самого серця.

На відкритті виставки звучали вірші про Лемківщину та лемківські пісні. Переселенці ділилися спогадами про ті далекі роки, не приховуючи своїх емоцій. У залі панувала атмосфера тепла і добра. У заході брали участь і виступили представники районної та міської ради, райдержадміністрації.

Пам'яті Василя Гірного

23 грудня в конференц-залі Львівського Палацу мистецтв відбувся літературний вечір пам'яті Василя Гірного (*14.03.1902 +5.07.1981) – письменника, фейлетоніста і гумориста, редактора і педагога, який писав під псевдонімом Федь Триндик. Уродженець с. Воля Заліська. Під час навчання у Львівському

Мовою документів

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗВІТ

Надрайону «Бєсєид» 1-го Округу ОУН за травень 1946 р.

24 червня 1946 р.

Документ № 121.

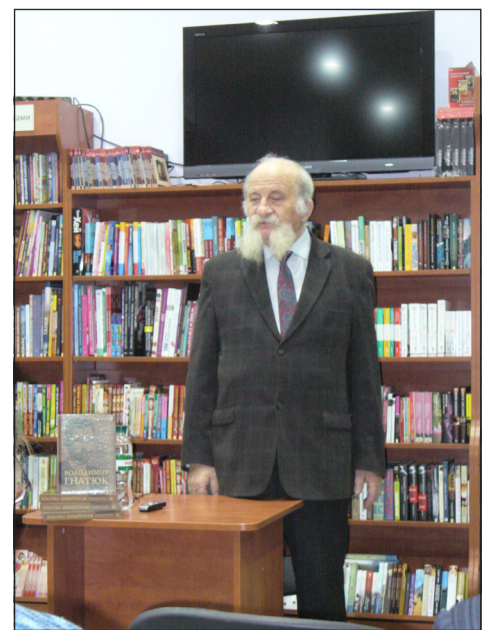
.../ Український відтинок. Прив'язання місцевого елемента до рідної стріхи величезне. Всі люди сиділи в лісах, або по виселених вже скоріше селах, щоби тільки не виїхати з рідної землі. Однак таке скривання тривало за довго й поважна частина населення підкорилася долі й опустила рідну землю. До того причинилися облоги ВП [Війська Польського] у лісах і селах, побивання селян, грабежі, палення сіл і інші акти терору. Крім цього невідоме селянство звикло респектувати завжди кожну владу, тому побачивши листівки польською і українськими мовами, в яких польські чинники наказують виїжджати, населення послухало тих слів і поїхало.

На заломання і виїзд населення вплинуло частково місцева інтелігенція, яка не хотіла ділити долі простого населення й критися та поневірятися по лісах. Вона зголосилася перша на виїзд, а до того намовляла ще й селянство. Селянство, яке цілий час було під впливом своєї інтелігенції й жило її духовним кормом, побачивши вчинки своєї провідної верстви, яка їх перша покинула, пішло у великій мірі її слідами й виїхало. В околицях Сянока, де виселенча акція тривала найдовше й була найінтенсивнішою, населення мимо всього осталося в 40%, а не осталося ні одного інтелігента (священника, учителя). То само є в околицях Риманова, тільки з тою різницею, що місцева інтелігенція потягнула за собою майже цілість населення.

Польський відтинок. Адміністративних осередків в терені майже немає. Всі вони зо страху перед нашими відділами перенеслися до повітових міст, звідки стараються кермувати своїм тереном. До українських сіл приїжджали дуже рідко з більшою кількістю ВП. В чисто українських теренах урядовці відносяться до нашого населення прихильно. Боронили перед виселенням і радили не виїжджати.

Зовсім відмінно ставились до нас адміністративні чинники на пограниччі українсько-польських теренів. Тут почують вони себе більш безпечними і показують свою ненависть до українського населення. Під час виселення робили списки українців, давали їх ВП, вказували всіх хто крився по польських родинах, а в тих, які мали залишитись, брали великий окуп. В травні не видавали жодних заряджень, бо їхню роль виконували оперативні групи ВП.

Також і міліція в терені показувалась дуже рідко. Часами робили облоги на населення спільно з ВП, де переважно сповнювали роль теренових провідників. В травні відновлено кілька міліційних станиць в Сяницькому повіті, які в квітні були зліквідовані силами АК [Армії

Проф. Микола МУШИНКА.
Тернопіль, 27.11.2012 р.

університеті його друзями були лемки – поет Б. І. Антонич, редактор П. Смереканич, історик Ю. Тарнович. Впродовж 1933-39 рр. працював у Львові як співредактор газети УВО «Новий Час», журналу «Літопис Червоної Калини», тижневика «Комар». Автор збірки «Літературні пародії» (1937) та роману «Розгублені сили» (1943). Разом із Б. І. Антоничем входив у літературну групу «Дванадцятка». З 1941 р. проживав у с. Святкова Велика (п-т Ясло) на Лемківщині, готував дітей для вступу в Українську вчительську семінарію в Кричиці. У 1948 р. поселився в м. Лемборк біля Гданська, де й помер.

Літературний вечір організували Музей Т. Шевченка Львівського Палацу мистецтв, «Центр розвитку української культури та самоорганізації» та Всеукраїнське товариство «Лемківщина».

Крайової]. Зараз поза західною Лемківщиною є в терені 11 станиць МО [Громадянської Міліції] включно з повітом. Чисельний стан малий.

Вся МО є під більшим, або меншим впливом польського підпілля, бо від цього залежить доля кожної станиці. Всі невідгидні собі станиці та людей акісти ліквідують. Ті, що осталися мусять рад слухати наказів підпільних чинників.

Виселенча акція. Виселення, яке найбільше розгорілося в квітні продовжувалося з неменшою енергією і в травні. Тому, що прийшлося виселювати тепер більш гірські лісові околиці, ворог кинув в терен поважні сили wraz з тяжкою зброєю і летунством. ВП поробило собі в терені ряд випадкових баз, щоби можна було більш успішно атакувати українські села та ліси. Мимо великих сил ворога населення далі скривається в лісах.

Так само як в Сяницькому, так і в Лиському повіті, щоби викликати зневіру серед населення ВП почало палити українські села. І знову показали попельце десятки українських сіл. Не відстрашило це однак населення від дальшого укривання, а противно ще більше його загартувало. Селяни спалених військом сіл говорили: «Тепер вже мені нічого не зроблять, бо не маю що тратити. Краще згину, а не поїду голодувати й мучитися».

Українці Підбєсєидських сіл Сяницького повіту, криючись перед виселенною акцією, виїхали на Словачину. Повірили брехливим словам чеських вояків, які їх запевнювали, що там щасливо перебудуть виселення і повернуться назад. Не помогли перестороги й погрози з нашої сторони. Населення свято вірило словам чехів і словаків. По двох тижнях перебування всіх українців чеське військо списало й передало в руки полякам, які під сильною військовою ескортою загнали біля 5000 родин /осіб/ на станцію Загір'я. Частина все ж таки втекла й криється далі по лісах.

П./остій/ 24.6.46 р. Слава Україні – Гером Слава! «Мар»

«Мар» – Степан Голяш (1919-2003). Уродженець с. Бишки Бережанського повіту. Від вересня 1945 до червня 1947 р. – надрайоновий провідник ОУН на Лемківщині. Влітку 1947 р. перейшов до американської окупаційної зони Німеччини.

Літ.: Eugeniusz Misilo. Repatriacja czy Deportacja. Przesiedlenie Ukraińców z Polski do USRR 1944-1946. Tom 2. Dokumenty. – Warszawa, 1999. – S. 225-228.

(Правопис збережено).

Могила о. Антонія КОТА
(*1846 +1899), діда Б. І. Антонича,
в с. Чертіж, п-т Сянік, Польща.
6.05.2011 р.

Фото І. Дуди

ВИШИВКИ САБРАН-ПАСЕКИ В КИЄВІ

Шанувальники народного мистецтва отримали радість від спілкування з вишивками майстрині Ольга Сабран-Пасеки на виставках у Тернопільському краєзнавчому музеї та Всеукраїнському фестивалі лемківської культури в Монастирську.

А цього року на відзначенні 65-ої річниці сумнозвісної операції «Вісла» та 70-річчя Української Повстанської Армії вона відкрила свій талант вишивальниці у столиці України на індивідуальній виставці під назвою «Дозвольте огорнути Вас любов'ю». У відкритті виставки взяла участь хор «Заграва» (диригент В. Савчур) і гурт «Криївка» (керівник В. Букін).

Пані Ольга любить українські, в т.ч. лемківські звичаї та обряди, сама вбирається і прагне, щоб усі чоловіки і жінки ходили у вишиванках, щоб не забувалися наші традиції. Секрети її вишиванок, серветок, рушників-оберегів, блузок і сорочок ведуть своє коріння із дитинства. Її життя – це постійне змагання зі собою, а творчість розцвітає ціною терпіння.

Авторка хоче залишити світлий промінь після себе. То ж засівайте свою життєву ниву, пані Ольго, вишиванками добірного зерна, щоб ми могли збагачуватися духовно! Бо земля, вода і небо, мова і пісня, вишиванки і традиції додають нам сили, терпіння і витривалості.

Марія ТРОЙЧАК,
м. Тернопіль.

Павло Василик (1927 р. нар.),
м. Коломия.

НАШІ ЮВІЛЯРИ – ВИДАТНІ ЛЕМКІВСЬКІ ДІЯЧІ

Листопад – грудень 2012 р.

- 75 – Андрій БАЙСА (7.11.1937, с. Радоцина, п-т Горлиці) – учасник і староста хорової капели «Лемковина» (з 1998). Член ФДЛ у Львові.
- 80 – Дмитро СОЛІНКО (*10.11.1932, с. Жидівське, п-т Ясло + 26.11.2009, м. Львів) – інженер-лісвник, художник. Директор фабрики картонних виробів (1983-93). Один із засновників ФДЛ у Львові.
- 100 – Михайло ДУДРА (*16.11.1912, м. Джерсі Сіті, США +31.10.1982, м. Лоренто, США) – доктор права, професор економіки, громадський діяч. Співорганізатор ООЛ. Батько – зі с.Лосе, п-т Горлиці.
- 90 – Микола ФІЛЬ (*4.12.1922, с. Запалів, п-т Ярослав +28.07.1983, м. Мюнхен, Німеччина) – хоровий диригент, доктор історії. Голова Братства воїнів УПА в Німеччині.
- 50 – Роман ШАФРАН (*7.12.1962, с. Терновиця Івано-Франківської обл.) – священик, доктор богослов'я. Настоятель храму Св. Анни у Львові (з 1993). Декан Галицького деканату Львівської архієпархії (з 2005). Батьки – зі с. Розтока Велика, п-т Новий Санч.
- 100 – Іван КЕДЮЛИЧ (Чубчик; *8.12.1912, м. Перечин на Закарпатті + 08.1945, с. Лісники Бережанського р-ну на Тернопільщині) – вчитель, поручник УПА. Командуючий 25-им Тактичним Відтинком УПА.
- 70 – Іван ЧЕЛІАК (*12.12.1942, с. Завадка Ріманівська, п-т Ясло) – інженер-лісвник. Голова ФДЛ у Львові (2002-06). Член правління Київського товариства «Лемківщина» (з 2006).
- 70 – Михайло СЕКЕЛА (*17.12.1942, с. Гірбель, пров. Баварія, Німеччина) – лікар, головний торакальний хірург Львівщини. Голова Львівської міської організації, член Колегії ВУТЛ (з 2003). Генерал-майор Українського Реєстрового козацтва (2011). Батьки – зі с. Зубинське, п-т Лісько.

Січень-лютий 2013 р.

- 125 – Дмитро ВИСЛОЦЬКИЙ (Ваньо ГУНЯНКА *4.11.1888, с. Лабова, п-т Новий Санч + 25.12.1968, м. Львів) – поет, публіцист, редактор, громадський діяч.
- 110 – Юліян ТАРНОВИЧ (*2.01.1903, с. Розстайне, п-т Ясло + 28.09.1977, м. Торонто, Канада) – історик, публіцист, редактор, громадський діяч.
- 170 – Юліян ПЕЛІШ (*3.01.1843, с. Смерековець, п-т Ясло + 10.04.1896, м. Перемишль) – доктор теології, ректор Духовної Семінарії у Відні (1874). Єпископ Станіславський (з 1885) і Перемишльський (з 1891).
- 90 – Григорій ПЕЦУХ (*23.01.1923, с. Фльоринка, п-т Новий Санч + 3.01.2009, м. Закопане, Польща) – скульптор.
- 75 – Микола БАРНА (*8.02.1938, с. Радоцина, п-т Горлиці) – вчений-ботанік, доктор біології. Професор Тернопільського Національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Член Екологічної Академії України (з 1995). Заслужений діяч науки і техніки України (2006).
- 80 – Ярослав КОЗАК (*10.02.1933, с. Босько, п-т Сянік) – інженер-механік, громадський діяч. Головний інженер, заступник генерального директора ВО «Львівдерво». Заступник голови Львівської обласної організації ВУТЛ. Член ФДЛ у Львові.

СПОГАДИ ПРО ТРАГЕДІЮ ПЕРЕСЕЛЕННЯ

Вдерлося у село війско: «Виязд! Виязд!» Плач, крики, лайка. За дві години виїхала зі села довга сумна валка. На фірах – маленькі діти, борошно, сухарі, одяг. З боку фір – люди. За фірами йшли прив'язані корови. Ця скорбна, ніби похоронна валка, від якої линули іржання коней, мукання корів, плач жінок і дітей, доїхала до Нижанковця – то з 14 кілометрів від нашої Бориславки. Там ми порозбирали вози і завантажили їх разом із кінями і худобою в поїзд. Посідали ми у ті ж вагони, як і худоба. Поїзд рушив.

Їхали ми в Тернопільську область майже два місяці. То навіть не триста кілометрів дороги. Поїзд надовго зупинявся в тупиках. Їли, хто що мав із своїх запасів, які швидко зменшувались. Варити не мали можливості. Ще добре, що на кожній станції можна було набрати «кипятку».

Нас не супроводжувала ні міліція, ні військо, але втіати ми не могли, бо не мали документів. В наших паперах лише був зазначений пункт призначення – село Джурич Чортківського району на Тернопільщині.

Ми приїхали туди в листопаді. Там, на станції дістали направлення у Буцацький район, село Бариш. Порозселяли нас по хатах, де раніше жили уже виселені поляки. То були напівруїни. Повалені печі, поламані вікна і двері. Навіть не коло кожної хати був хлів. На початку було дуже важко. Ми, лише приїхали, ходили в поле дожинати кукурудзу, яка залишилася без господарів. Треба було ж годувати чимось коні й корову. Мука, зрозуміло, була своя. На останні гроші купили трохи бараболі. Якось перезимували. Весною дали землю. Допомогали нам стати на ноги ті люди, які були національно свідомі. Люди тутешні ставилися до нас із презирством, ніби ми полишали свої вітціщини по добрій волі.

У Бариші нас була половина Бориславки. Друга половина була у Рудківському районі. Люди переписувались, відвідували одні одних. Але було гірко, бо за багато поколінь звикли жити разом.

Так людські долі, долі цілих народів інколи бувають непередбаченими, особливо, коли вони випадають у час великих історичних перемін. І так хотілось би багато чого назавжди викинути із пам'яті, але людська пам'ять невмолима, бо це правда, це є наша історія. Вона повинна застерігати нас, щоб не повторилося щось подібне.

11 лютого 2013 р. в Стемфорді, США, після тривалої боротьби з хворобою, у 70-річному віці відійшов у вічність

Стефан ХОВАНСЬКИЙ -

активний діяч українсько-американської громади.

Він народився 2 травня 1942 р. в с. Ждиня на Лемківщині, в родині Дам'яна Хованського та Фотини з Шевчиків. Визначальним фактором в його житті була депортація родичів з рідної землі на північ Польщі в 1947 р. під час акції «Вісла». Впродовж усього життя, коли хтось згадував про це, у Стефанових очах завжди бриніла сльоза. Подорож його родини закінчилася у Сполучених Штатах. Стефан ніколи не забував свого лемківського коріння, все життя присвятивши служінню Батьківщині. Довгі роки він був головою Відділу та членом Крайової управи Організації Оборони Лемківщини в США, головою Фонду Дослідження Лемківщини, куратором Лемківського музею в Стемфорді. Важко переоцінити його велетенську працю на благо рідної землі, його невичерпну енергію з організації лемківських фести-

валів, забав, Різдвяних Свят, збирання пожертв для українських організацій.

Він був довголітнім спонсором, організатором і активним членом клубу «Крилаті» – Українсько-Американської молодіжної футбольної організації. Його тренером і менеджером, справжнім батьком спортивної команди. Народжений з любов'ю до спорту, ще юнаком здобув звання чемпіона з боротьби серед юніорів Польщі. Особливо любив футбол. Його збуджений голос з-за бокової лінії гравці чули на кожному матчі. Ніколи не пропустив жодного матчу. Привив цю любов своїм дітям, які також грають у футбол.

Стефан здобув бакалаврат інженера-механіка в Міському коледжі Нью Йорка. Переконавшись у могутності освіти, він не спинився на досягнутому і невдовзі отримав диплом магістра в Університеті Нью Гавена.

Стефан залишив у смутку й скорботі свою дружину Марію-Надію з Лозиняків, сина Марка з невісткою Марією і внучкою Надією. Дочку Діану Рейлі з Хованських і зятя Браяна з внучкою Олівією, дочку Лену Хованську, брата Петра з дружиною та родиною, швагря Михайла Барну з родиною. Мабуть, найбільшою втратою та радістю в Стефановому житті за останні роки була можливість до безтями віддавати свою любов двом чарівним внучкам.

В останню путь С. Хованського провели у п'ятницю, 15 лютого, від церкви Св. Михаїла.

Андрій Хомик,
США

Колегія Всеукраїнського товариства «Лемківщина» глибоко сумує з приводу смерті видатного лемківського діяча в США, члена Президії і скарбника СФУЛО

Стефана ХОВАНСЬКОГО.

Висловлюємо щирі співчуття родині, близьким і друзям покійного. Поділяємо смуток непоправної втрати.

Вічна Йому пам'ять!

ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ З ПОЛЬЩІ

В серпні 1945 року я був з родиною переселений примусово з Польщі (с. Терстяна, п-т Кросно, в-во Краківське) на Україну в село Антонів Чортківського району Тернопільської області.

З розмов, по вказівці відповідального за примусове переселення голові сім'ї вказувалось протягом доби зібратись з сім'єю та окремі необхідні речі і прибути на місце відправки товарних вагонів, в яких відправляли разом людей і худобу. До ближньої станції йшли пішки поперек 20 км. Там чекали дві неділі відкриті товарні вагони, якими також їхали дві неділі. Коли падав дощ, то ламали на стоянках гілля з дерев, щоб схватись від дощу.

Поляки окремі, користуючись цим і (маючи) певну неприязнь, з'ясовували різні відносини, погрожуючи українцям. І так, приїхавши на станцію залізничну Глусте, почали розселювати людей в ближні села буднього Товстенського і Чортківського районів: с. Нагірянк, Ягільниця, Свидова, Мухавка, Антонів, з яких виїхали поляки. Батькам понав великий будинок, але старий і покритий соломомою, до якого залівав дощ, внаслідок чого після 15 років завалився і довелося будувати новий зі сирівки, а накривати з рубероїдної черепиці. Тут же владою були накладені за землю великі податки, а згодом, з 1949 року, після заснування колгоспів, де зовсім ніхто не платив гро-

шової оплати. До цього додалися позики. Після примусової підписки, не маючи чим платити, люди ховались літом в кукурудзі від представників районної влади. Доходило до самовільних обшуків. Був випадок, коли находячи, щось їстівне забирали, різні продукти, а особливо як знаходили кусок сала.

В 1947 році (наші) люди пережили голод, від недоїдання люди пухли, а окремі вмیرали. По слухам, що будуть пускати назад, люди пекли хліб і готовились до повернення до Польщі. Але потім зрозуміли, що це назавжди.

Місцеве населення як і влада зустріли переселенців недружелюбно, а ... різними способами з нього знущались. Така ж доля чекала (всіх) українців на Україні в Радянському Союзі. За надібраний колосок любого переселенця, як і (іншого) селянина чекала тюрма.

Село Барвінок в Польщі, на границі з Словачею, в якому до цього часу проживали батьки, в 1944 році, при відступі, німці повністю спалили, як і другі села. Батьки переїхали до родичів в Терстяна, з якого були в 1945 р. примусово виселені.

Тільки з 1 січня 2004 р. всіх переселенців, яких примусово виселили з Польщі в Радянський Союз визнали ветеранами війни, незалежно від віку (...)

Ліба Василь Федорович (1942 р. нар.),
м. Заліщики. 10.III.2004 р.

Знімка з архіву редакції.

Тарас, Олена і Катерина ЗАЙКО – студенти Львівської Національної академії мистецтв а хористи «Лемковини» на Св'яті колядок. Львів, 21.01.2010 р.

Миколай ФУЧЫЛО

зо с. Воля Нижня, п-т Сянік.

ВАКАЦІЇ З КОЗАМИ

З циклу «Вундер-Кінд од Сянока»

Новела

Пришло літо, а разом з ним і вакації. Ванько з тяжким бідом скінчыв першу клясу. З тяжком, бо дяк фурт ся збытував над ним за трафунок з козом. Але Ванько не був глупаком і добрі знав, же все так не буде. Прото не брав

сой то до головы. І так ся стало. Ванько почав на вакаціях пасти козы, а дяк гмер і пішов просити св'ятого Петра, жебы го пустив до Раю. Не знатя, што помогло забрати-ся дякови зо сего св'їту, ци старіст, ци Ваньови жычєня. Певні і перше, і друге.

Тераз Ваньови належало зас мордувати-ся з козами. Мысльів си: за што на него така кара з тима шутима. В чколї дяк го мордував за козу, а ту зас маш козы. Але то був розказ няня і інакше не могло быти. Того разу Ванько долучыв-ся пасти козы до старшых козарів, коровярів а волярів, де змушений був заприсягити сповняти вшыткы розказы більшакив: навертати быдло, зберати патыча і класти оген, робити іншы услуги. Позна тым, мав ішчы вложыти даку пайку назагал «до баняка». Ванько принос дуган, який покус вкрадці «выпожычав» в діда Митра.

ЙОРДАНЬСКИ ЖЫЧЫНЯ

Дай Вам, Боже, шчєсьтя-здравля, жебы в кождїй хыжї чув-ся сьміх, жебы сте мали пїнязїв повний міх, жебы в кождїм куті діти ся бавили, а на цецу дідо з бабом ся грїли. Жебы Вам ся добрі худоба ховала, в стайницї купа пацят квичали, а Вы ся при добрім здравлі мали. В гаражі жебы стояв «Феррарі», но і срібний «Лексус» му до пары. Жебы сте могли на Канары поїхати кусцьок ся погрїти а поопаляти. А взимі нашы Бєскиди споткати і на нартах з верхів ся повозити, оген розпалити, слухати як ялицьї оповїдают о няньовым газдуваню. Як цюрчыт потїчок, в нїм – пструг фостиком по воді вдарят і ся ховат. Старий бук ся хвіс, бо нас познав. Він гварит: – Христос крещчат-ся! Мы одповїдає: – В ріцї Йордані!

Юліян ФРЕНЧКО

з Вапенного, п-т Горлицьї.

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРЫ ЗНИМКИ

Ілько Ковальчык (бл.1879-1935), Олена Ковальчык з Пирчів (1883-1957), Незнаній. Уроджені в с. Ганчова, п-т Горлиці. Бл. 1914 р.

Родина Выслоцких. 1-ий ряд: Ориана (сїдит), Йосиф (1916-2003) з Баницьї Горлицької, Незнана. 2-ий ряд (стоят): Антонїна (1891-1947) з Пантної, Іван з Баницьї Горлицької, п-т Горлиці. Бл. 1925 р.

бы ей очыстила, а она повїла: ішчы што веце! Пішла дале до стайнї. Корова ей просит, жебы спїд ней позгартала гнїй. Она і того не хтыла зробити.

Пішла дале до пеца. Пец просит, жебы го польїпила. І пец їй ся не хтіло польїпити.

Пришла до той хыжї, але пес їй не принюс нич, ані котик, ані когут. І зачала проклинати. Потїм штоси пукат до двери. Была то голова заклятого мужа той жєны, котрой голова пришла перше. І просит ей, жебы ей внесла, вымыла, розчесала і положила спати. А она на ню крикла: што ішчы веце хцєш? І повїла до ней голова заклятого мужа: ід негоди́ва і зазрий мї в лывє ухо! Зазрила му в лывє ухо і звидїла там віз, конї і скриню. І казав їй тото взяти домів. І пішла з тым. Але пец їй нич не добавив, ані студєнка, ані корова, ані яблїнка.

Пришла домів. Мати урадована влєтыла напротив ней і чым скорє (обое) розберат скриню. Лем ей розбили, зараз повлытыували гады до них зо скринї, до той дывкы і до матери, што лєдово повтыкали. І вкїнци повїла тота мати, же волыла бы-м мати дьїдову дывку, як тебе, такого глупого бортака.

Лїт.: Іван Верхратский. Про говор галицких Лемкїє. – Львїє, 1902. – С.170-173.

О ВДОВИ, ШТО МАЛА ПАСЕРБИЦЮ І СВОЮ ДЫВКУ

(Оповідка зо села Розтока, повіт Новий Санч)

Была єдна вдова, (котра) мала по первїм мужи пасєрбицю, а по другім – свою дывку. Тай ту пасєрбицю окрутнї ганила, всьди до роботы выправляла, а істи мало давала. Пришла раз на весєля, зачала ся хвалити своєюм дывком: мам я красну дывку, котра знає розмаїты сьпїванкы сьпївати і до таньцю зграбна і неє ту такого, штобы собі улюбила, жебы ей звяз за жєну.

Єдного разу выправила тоту пасєрбицю на поле, вночы по вечєри просо опыхати цїлу ніч: як бы-с не зопихала, то достанєш в хыжї хыротом. Опытала до півночы просо. Пришов їй ні якис пан і гварит їй: под зо мном дывко таньцювати, а я ти поможу просо опыхати. Дывка повїла, же не ма одєдгы, жебы принюс кабат для ней. Принюс їй тот пан кабат. Потїм повїла, же не ма запинкы – і принюс запинку. Далє повїла, жебы їй принюс опльїча – і принюс опльїча. Далє гварит, жебы їй принюс коралї – і принюс коралї. Далє гадала, жебы їй принюс красну фустку – і принюс їй. Юж мав ей тот пан брати на танец, але тым часом засьпївав когут і пан шчєз.

На рано приходит мачоха зазрїти, ци просо зопыханє і видит, она правї ішла домів, і здивувала ся барз, же она (пасєрбица) ма такую красну одєдгу. Зьвїдувала ся: одкаль єс взяла такую одєдгу? Она оповїла вшытко, як ся стало. І пішли (обое) домів. Як юж пришли, гварит мати до своєй дывкы: ты ся не рушыш нїгда, видиш она ма, а ты не маш нич. На другу ніч підєш ты просо опыхати!

Зараз од рана свою дывку учєсала, гмыла і вчыла ей таньцювати, жебы ся так крутила, як млинєк і догоры підскакувала. Лєдово дочєкали вечєра, проклинали Боже сонцє і вшытко, на чїм свїт стоїт. Гварила мачоха, же волыв бы Бог на другїй ден тот ден одложыти, ажебы скоро вечєр пришов. Пришов і вечєр. Дывка убрана – і чєкают на того пана, але пана неє і неє. Як выправляла мати свою дывку, то так вчыла: як прїде їй тоти пани, то жебы-с му повїла, жебы ты прибрав не так як княгїню, але яко королевну.

Наконец приходит тот пани і гадат їй: дывко,

под зо мном таньцювати, а я ти поможу просо опыхати! Дывка так му одповїла: мати мї казала, жебы-с мя прибрав не так як княгїню, але яко королевну, жебы-с принюс шаты дорогы, ті штоси... ті якисы там пацюркы, ту якису там коруну, ті штоси... ті якисы дорогы перлы, ті штоси... Панич полетів і позберав по склепах якисы там шаты, ті якисы там бляшкы фарбуваны, ту якису там шкляничну фарбувану і коруну такую, што ся ньом през ден дьїти бавили, а на вечєр шмарили на купу сьмітя. І гварит до ней: «Потаньцойме собі!» Дост, зачали таньцювати. Дост она догоры підскакувала, но пани ішчы барже, (бо) знав якисы танцьї, што по лицю ей трєскав і волочыв ей за собом. І був бы з ней душо выдер, якбы не засьпївав когут. Як когут засьпївав, шмарив ей на купу сьмітя.

А рано выходит мати і кличє на ню, але она ся не озывала. І пішли з пасєрбицом ей глядати, і увидьїли ей, як лежала. І кричїт на ней мати: што їй такє? Але она зо пів години не могла слова прогварити, аж їй в хыжї очутили і втовды розповїла о вшыткїм. І почали обї на пасєрбицю бїду робити і одганяти ей од себе, же їм ся при ні ани не карє (же ся їм не веде). Дывка їй гварит, же ты забрала одєдгу і пїнязы, а я за тебе одхоровала. І повїдат пасєрбиця: та пїду я гет од вас! Взїла псика зо собом, котика і когуту.

На дорозы нашла яблїнку, а помєдже тото галузє був мох – і взяла мох, оскрепала ножом. Яблїнка до ней повїла: я тобї даколи буду в пригоды.

Ішла далє, нашла студню занєчышчену болотом. Болото зазгартала рукамі і стала студєнка чыста. І повїла до ней: я тобї даколи стану в пригоды.

Пішла далє, вошла до стайнї, повидьїла там корову, котра стояла по колына в гню. Вызгартала спїд ней тот гнїй і постелила їй. І корова повїла їй: я тобї даколи стану в пригоды.

Пішла далє і нашла пец порытий, розмїсила глины і польїпила тот пец. І пец їй повїв: я тобї даколи стану в пригоды.

Пішла далє і зашов ей вечєр. Увидьїла єд-

ну хыжу і вошла до ней зо песиком, котиком і когутом. Запалїла собі г пецу. Пес принюс їй зязєя, котик принюс когу, а когут принюс окыршину хлыба. І повечєряли та й полягали спати. Вночы хтоси пукат до двери. Аж пішла дывка пустити і увидьїла голову без нїг і без рук. Тота голова просила дывку, жебы ей внесла до хыж, змыла, розчесала і положила спати. І то дывцї вышло три днї, ньж голову умыла, розчесала і положила спати. Хтовды приросло до той головы жєньскє тыло. І повїла дывцї тота голова, жебы їй зазрїла в праве ухо і што там увидиш, то вшытко твое. Бер, ід домів з тым, а прїдаст ся тобї.

А она, тота дывка, в тїм усї, звидїла красны повозы, пїнязы, зерна, конї, быкы і коровы, слугы і кухаркы. І іде з тым домів. Вступила до пеца, котрий польїпила, а пец їй гварит: ты мя польїпила, а я тобї напюк повно хлыба, бер собі домів, а прїдаст ся ти.

Ішла далє, вступила до стайнї. Корова до ней гварит: ты мї была в пригоды, а я тобї назберала масла і сыра, бер собі домів, а прїдаст ся ти.

Пішла далє, і вступила до той студнї, котру вычыстила, а студня до ней гварит: ты мя очыстила зо болота: зазрий там під дерньом, што там єст? А там было (купа) сїбра, злота і дорогых каменїв. – Воз собі домів, а прїдаст ся ти.

Вступила до яблїнкы. А яблїнка повїла: ты мя очыстила од моху, а я тобї зародила яблєк красных, бер собі домів, а прїдаст ся ти.

І пришла домів, взяла своєго вїтця і пішли обое до стодолы тым часом мешкати, ньж си хыжу мали поставити.

Хтовды мачоха рекла до своєй дывкы: на дальше підєш ты! І пішла ей дывка. Пришла до яблїнкы, а яблїнка просит, жебы ей оскрепала од моху. А дывка повїла, же не хцє ся їй.

Пішла далє до студнї. Студня просит, же-

Лемку! Маш бесїдувати, гварити, мовити, повити, радити, речы, гадати. Втовды лем будєш собом і шанувати Ты будєт Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопїс Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Рєєстраційне свїдоцтво ТР 145

Замовленнє № . Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підпрїємець Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукїяновича, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловленї авторами думкы можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.